



Облік і оподаткування

УДК 657.1:339.5:005.94

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16792228>

**Облікове забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю
підприємств в контексті принципів інтегрованої звітності**

Кашена Наталія Борисівна

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку, аудиту та
оподаткування, Державний біотехнологічний університет,
61001, Україна, м. Харків, вул. Алчевських, 44
e-mail: natakaschena@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7069-8860>

Яцюк Олег Вікторович

аспірант кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Державний
біотехнологічний університет, 61001, Україна, м. Харків, вул. Алчевських, 44
e-mail: oleg.iatsiuk@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4939-1662>

Ляпун Олександр Миколайович

аспірант кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Державний
біотехнологічний університет, 61001, Україна, м. Харків, вул. Алчевських, 44
e-mail: allyapun1991@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5933-6923>

Прийнято: 01.08.2025 | Опубліковано: 11.08.2025

Анотація. Актуальність статті зумовлена необхідністю модернізації облікових систем для забезпечення прозорості, підзвітності та стратегічної орієнтованості інформації, необхідної для ефективного управління зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) підприємств. **Метою** дослідження є концептуалізація підходів до формування інформаційної моделі облікового



забезпечення управління ЗЕД підприємств на засадах принципів інтегрованої звітності та сталого розвитку. **Методи.** Методологія дослідження ґрунтується на поєднанні методів аналізу і синтезу, порівняння, системного підходу, групування, абстрактно-логічного узагальнення та графічного представлення. **Результати.** Визначено вимоги до трансформації облікової інформації для потреб управління та інтеграції до облікових систем нефінансових даних, що відображають економічні, екологічні та соціальні аспекти ЗЕД. Запропоновано інформаційну модель облікового забезпечення, яка охоплює етапи збору, обробки, інтеграції даних та формування комплексної інформаційної бази для підтримки управлінських рішень. Визначено принципи інтегрованої звітності та сталого розвитку, які сприяють створенню цінності для стейкхолдерів. Структуровано об'єкти обліку ЗЕД з ідентифікацією видів діяльності, джерел інформації та ризиків. Розроблено систему релевантних фінансових та нефінансових показників для оцінювання результативності ЗЕД для підвищення прозорості та ефективності управління. **Висновки.** Впровадження запропонованих підходів забезпечує цілісний, достовірний та своєчасний інформаційний супровід управлінських рішень у сфері міжнародної взаємодії, що інтегрує не лише фінансові, а й економічні, екологічні та соціальні аспекти. Це сприяє підвищенню прозорості облікової інформації та розширює можливості для прийняття стратегічно обґрунтованих рішень і сталого розвитку підприємства, підвищуючи його конкурентоспроможність на міжнародному рівні. Подальші дослідження будуть спрямовані на вдосконалення методик оцінки ризиків ЗЕД та адаптацію облікових систем до цифрових технологій.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, облікове забезпечення, управлінські рішення, інтегрована звітність, сталий розвиток, інформаційна модель, об'єкти обліку, фінансова та нефінансова інформація.



Accounting support for the management of foreign economic activity of enterprises in the context of the principles of integrated reporting

Nataliia Kashchena

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting,

Auditing and Taxation, State Biotechnological University,

61001, Ukraine, Kharkiv, Alchevskykh St., 44

e-mail: natakaschena@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7069-8860>

Oleh Yatsiuk

Postgraduate Student of the Department of Accounting, Auditing and Taxation,

State Biotechnological University, 61001, Ukraine, Kharkiv, Alchevskykh St., 44

e-mail: oleg.iatsiuk@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4939-1662>

Alexander Liapun

Postgraduate Student of the Department of Accounting, Auditing and Taxation, State

Biotechnological University, 61001, Ukraine, Kharkiv, Alchevskykh St., 44

e-mail: allyapun1991@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5933-6923>

Abstract. The relevance of the article is determined by the need to modernize accounting systems to ensure transparency, accountability, and strategic orientation of information necessary for effective management of foreign economic activity (FEA) of enterprises. The **purpose** of the study is to conceptualize approaches to the formation of an information model for accounting support of FEA management of enterprises based on the principles of integrated reporting and sustainable development. **Methods.** The research methodology is based on a combination of methods of analysis and synthesis, comparison, a systematic approach, grouping, abstract-logical generalization, and graphical representation. **Results.** The requirements for the transformation of accounting information for management



purposes and integration into accounting systems of non-financial data reflecting the economic, environmental, and social aspects of foreign economic activity have been determined. An information model of accounting support has been proposed, which covers the stages of data collection, processing, integration, and the formation of a comprehensive information base to support management decisions. The principles of integrated reporting and sustainable development that contribute to the creation of value for stakeholders have been identified. Foreign economic activity accounting objects have been structured with the identification of types of activities, sources of information, and risks. A system of relevant financial and non-financial indicators has been developed to assess the effectiveness of foreign economic activity in order to increase transparency and management efficiency. **Conclusions.** The implementation of the proposed approaches provides comprehensive, reliable, and timely information support for management decisions in the field of international cooperation, integrating not only financial but also economic, environmental, and social aspects. This contributes to increasing the transparency of accounting information and expands opportunities for making strategically sound decisions and sustainable development of the enterprise, increasing its competitiveness at the international level. Further research will be aimed at improving methods for assessing foreign economic activity risks and adapting accounting systems to digital technologies.

Keywords: foreign economic activity, accounting support, management decisions, integrated reporting, sustainable development, information model, accounting objects, financial and non-financial information.

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та інтеграції України у світовий економічний простір ЗЕД підприємств виступає одним із ключових чинників забезпечення їхньої довгострокової конкурентоспроможності та сталого розвитку. Поглиблення інтеграційних процесів, зміна регуляторного середовища та імплементація цілей сталого розвитку ООН обумовлюють посилення вимог до прозорості, підзвітності, екологічної та соціальної



відповідальності бізнесу з боку національних і міжнародних стейкхолдерів. Водночас формується нова парадигма управління ЗЕД, що ґрунтується на необхідності забезпечення ефективного інформаційного супроводу прийняття управлінських рішень із урахуванням фінансових та нефінансових аспектів діяльності. У цьому контексті особливого значення набуває модернізація облікової системи підприємств шляхом інтеграції принципів інтегрованої звітності, яка передбачає узгоджене висвітлення фінансових і нефінансових результатів, включаючи екологічні, соціальні та управлінські (ESG) аспекти відповідно до вимог стандартів GRI, IIRC та концепції сталого розвитку.

Імплементация визначених підходів вимагає переосмислення ролі обліку як інструменту забезпечення релевантної, цілісної та стратегічно орієнтованої інформації для управління зовнішньоекономічними процесами. Разом з тим, у вітчизняній практиці все ще спостерігається фрагментарність досліджень щодо облікового забезпечення управління ЗЕД в контексті інтегрованої звітності. Тому постає науково-практична проблема: як в умовах нових глобальних викликів і зростаючих очікувань зацікавлених сторін забезпечити ефективне формування та використання обліково-аналітичної інформації для підтримки стратегічного управління ЗЕД підприємств? Це зумовлює необхідність проведення системного дослідження теоретико-методичних засад і прикладного інструментарію формування облікового забезпечення управління ЗЕД з урахуванням принципів інтегрованої звітності та концепції сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика здійснення зовнішньоекономічних операцій, ефективного управління ними, а також інтеграції принципів сталого розвитку та інтегрованої звітності в управлінські інформаційні системи перебуває у центрі уваги вітчизняних і зарубіжних дослідників [1–15]. Водночас зазначене питання залишається недостатньо систематизованим у контексті облікового забезпечення управління ЗЕД в умовах сучасних викликів.



У науковій літературі визнається, що ЗЕД сприяє інтеграції національних підприємств у світову економіку, забезпечуючи доступ до новітніх технологій, ресурсів і ринків збуту, тим самим створюючи підґрунтя для економічного зростання. Одночасно акцентується потреба у створенні обліково-аналітичних систем, які б забезпечували ефективне управління ЗЕД відповідно до засад сталого розвитку.

Г. Писаревська [1] звертає увагу на важливість інформаційного забезпечення управління ЗЕД. Л.В. Гуцаленко та У.О. Марчук [2] підкреслюють провідну роль обліку в цьому процесі, особливо з огляду на необхідність стратегічного розвитку держави та поглиблення знань у сфері бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій. Цю думку підтримує С.С. Лагутін [3], зазначаючи, що ефективне управління ЗЕД, підкріплене якісним обліковим забезпеченням, є важливим чинником зростання міжнародної конкурентоспроможності України.

Н.В. Кінзерська [4] фокусує увагу на викликах, пов'язаних з високим рівнем невизначеності зовнішнього середовища, і пропонує адаптивні підходи до організації обліку як засобу підтримання стабільності економічної діяльності.

Л.В. Коваль [5] акцентує на доцільності формування облікових систем за видами діяльності, включаючи ЗЕД, відповідно до управлінських потреб підприємства. Т. Воскресенська та В. Вінярський [6] пропонують структурування обліково-аналітичного забезпечення за напрямками ЗЕД з метою підвищення точності та оперативності інформації. К. Болдовська [7] порушує питання технічних аспектів обліку міжнародних операцій, зокрема щодо валютного регулювання та відповідності міжнародним стандартам.

Т.М. Куценко, С.Ю. Альошин та О.В. Заїка [8] досліджують можливості цифровізації в оптимізації інформаційного забезпечення ЗЕД, пропонуючи використання цифрових технологій для підвищення точності та своєчасності даних.



З огляду на потребу адаптації облікових систем до нових викликів, Л. Крачок, В. Мельник і М. Панчук [9] розробляють моделі обліково-аналітичного забезпечення, що враховують екологічні та соціальні чинники. У цьому ж контексті З.-М. Задорожний, О. Люба, І. Омецінська та М. Шестерняк [10] розглядають інтегровану звітність як інструмент, що поєднує фінансову та нефінансову інформацію для стратегічного управління ЗЕД.

С. Король [11] підкреслює значення інтегрованого мислення як ключового чинника трансформації обліково-аналітичної системи підприємства, орієнтованої на забезпечення прозорості та ефективності ЗЕД в умовах глобальної конкуренції. Ю.А. Біла [12] аналізує науково-методологічні аспекти формування нової парадигми обліку, що відповідає вимогам інтегрованої звітності.

На важливості інтегрованої звітності як засобу ефективної комунікації із зацікавленими сторонами акцентує увагу К. Anderson [13], наголошуючи на принципах Міжнародної ради з інтегрованої звітності (IIRC), що забезпечують цілісне уявлення про створення вартості, з урахуванням фінансових, соціальних та екологічних аспектів. С. Smith [14] доповнює цю позицію, наголошуючи на ролі інтегрованого мислення у підвищенні прозорості бізнесу та залученні стейкхолдерів до процесів прийняття рішень.

Особливості застосування принципів інтегрованої звітності у сфері ЗЕД, зокрема в аграрному секторі, аналізують М. Проданчук, Н. Шевчук та І. Годнюк [15], відзначаючи їх значення для демонстрації результатів діяльності підприємства та модернізації його облікової системи відповідно до концепції сталого розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри науково обґрунтоване уявлення про взаємозв'язок між обліком, звітністю та управлінням ЗЕД, а також істотний прогрес у вивченні облікового забезпечення управлінських впливів, існує низка важливих аспектів, що потребують подальшого опрацювання. Зокрема, недостатньо вивченими залишаються такі



питання як: інформаційна взаємодія між обліковою системою підприємства та управлінськими процесами в сфері ЗЕД у межах парадигми інтегрованого мислення; теоретико-методологічне обґрунтування адаптації принципів інтегрованої звітності до специфіки ЗЕД; відсутність узгоджених підходів до трансформації внутрішньої обліково-аналітичної системи підприємства з метою формування інтегрованої звітності, яка включає показники, релевантні для стейкхолдерів ЗЕД. Тому в межах визначеного вектору наукових пошуків доцільним є визначення концептуальних підходів до побудови облікових моделей, здатних забезпечити комплексне відображення результатів ЗЕД у контексті створення цінності. Також потребують уточнення критерії релевантності та достовірності показників інтегрованої звітності для підтримки процесу прийняття управлінських рішень, а також механізми трансформації облікової системи підприємств із урахуванням принципів інтегрованого мислення у сфері ЗЕД.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є концептуалізація підходів до формування інформаційної моделі облікового забезпечення управління ЗЕД підприємств на засадах принципів інтегрованої звітності та сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ключовою передумовою для формування сучасних підходів до побудови інформаційної моделі облікового забезпечення управління ЗЕД є усвідомлення потреби трансформації облікової інформації, що полягає в забезпеченні її прозорості, повноти та стратегічної корисності для стейкхолдерів (рис. 1).

Прозорість визначає відкритий і доступний для розуміння виклад облікової інформації, що дає змогу зацікавленим сторонам (стейкхолдерам) самостійно оцінити економічну ситуацію підприємства. Повнота – охоплення усіх суттєвих аспектів діяльності, які можуть впливати на оцінку стійкості та результативності ЗЕД. Стратегічна корисність – здатність облікової інформації підтримувати прийняття рішень на стратегічному рівні.



Прозорість	Повнота	Стратегічна корисність
<ul style="list-style-type: none">розкриття повного спектру інформації щодо міжнародних операцій, включаючи контрагентів, логістичні ланцюги, трансфертне ціноутворення, валютні ризики тощо;використання однакових форматів подання (XBRL, iXBRL) та стандартизованої термінології;забезпечення доступності звітності для різних цільових аудиторій (інвестори, кредитори, регулятори, партнери);врахування багатомовності і специфіки міжнародного бізнес-середовища.	<ul style="list-style-type: none">поєднання фінансової, нефінансової, управлінської, податкової та митної інформації;висвітлення екологічного та соціального впливу міжнародної діяльності;інтеграція ESG-показників, що дають змогу оцінити відповідність діяльності підприємства принципам сталого розвитку;розкриття ризиків і можливостей, пов'язаних з міжнародним середовищем.	<ul style="list-style-type: none">забезпечення прогностного характеру інформації, яка враховує тенденції ринку, зміну нормативного поля, коливання валютних курсів тощо;фокус на створенні довгострокової цінності для підприємства і стейкхолдерів;надання релевантної аналітики щодо ефективності, рентабельності та сталості зовнішньоекономічної діяльності;інтеграція даних у систему стратегічного контролінгу, що дозволяє оцінити відповідність ЗЕД загальній бізнес-стратегії.

Рис. 1. Вимоги до трансформації облікової інформації для потреб управління ЗЕД

Джерело: власна розробка авторів

Дотримання визначених вимог трансформації передбачає адаптацію традиційних облікових даних до вимог інтегрованої звітності, яка охоплює не лише фінансові показники, а й нефінансові аспекти, пов'язані зі сталим розвитком підприємства. І, безумовно, вимагає модернізації існуючої чи створення облікової системи нового типу, здатної формувати цілісну, релевантну, достовірну і своєчасну інформацію, яка відображає комплексні взаємозв'язки між ресурсами, бізнес-процесами, зовнішніми впливами та результатами діяльності підприємства на міжнародному рівні.



З практичної точки зору, удосконалена система облікового забезпечення управління ЗЕД повинна:

- забезпечувати єдність фінансового, управлінського, податкового та нефінансового обліку міжнародних операцій;
- підтримувати інформаційну сумісність облікових показників з вимогами інтегрованої звітності;
- відображати специфіку експортно-імпортних процесів, валютних операцій, трансфертного ціноутворення, ризиків та ефективності;
- надавати інформацію, релевантну як для оперативного управління, так і для стратегічної аналітики, оцінки впливу ЗЕД на сталу вартість бізнесу.

З огляду на це при її формуванні слід застосовувати визначені концептуальні підходи (рис. 2), синергія яких дозволить забезпечити максимальну ефективність облікових даних для управління ЗЕД, а саме:

- інформаційно-аналітичний – забезпечує побудову моделі, орієнтованої на генерацію даних для прийняття рішень;
- системний – розглядає обліково-аналітичну систему як цілісну структуру, яка об'єднує об'єкти, суб'єкти, процеси та інформаційні потоки;
- інтегрований – поєднує фінансовий, управлінський, податковий та митний облік в єдиному інформаційному полі;
- процесно-функціональний – орієнтує на логіку бізнес-процесів ЗЕД та забезпечення кожного з них відповідною обліковою інформацією;
- інтегрованої звітності – забезпечує прозорість, цілісність та збалансованість облікової інформації відповідно до міжнародних форматів, зокрема <IR> Framework;
- ризик-орієнтований – забезпечує урахування специфічних ризиків ЗЕД при формуванні облікових процедур;
- ціннісно-орієнтований – забезпечує формування облікової інформації з урахуванням створення вартості для стейкхолдерів.

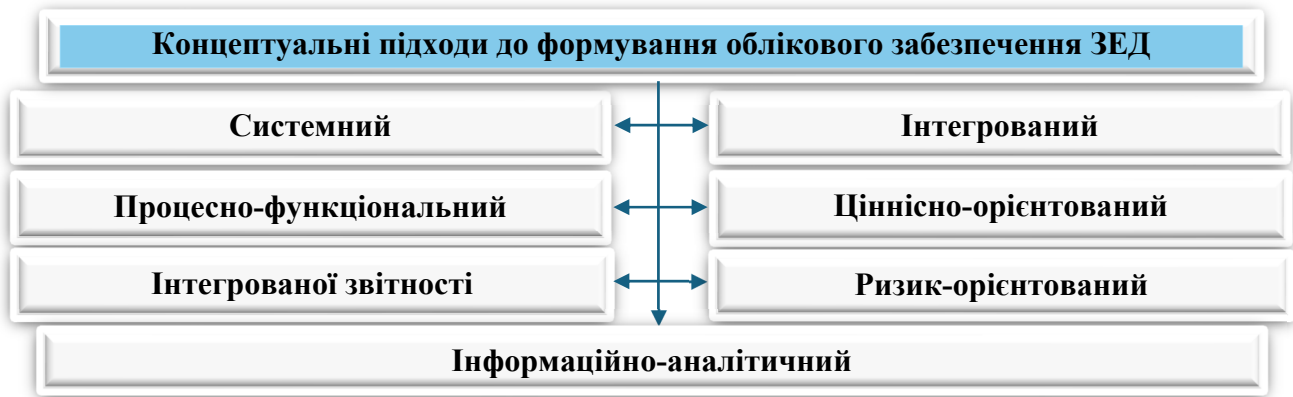


Рис. 2. Концептуальні підходи до формування інформаційної моделі облікового забезпечення управління ЗЕД

Джерело: складено автором на основі аналізу [5; 6; 11; 12]

Якість облікової системи покращить імплементація принципів інтегрованої звітності і сталого розвитку (табл. 1), які виступають концептуальними засадами об'єднання фінансової, управлінської та нефінансової інформації, і дозволяють сформувану звітність, релевантну вимогам сталого розвитку та інформаційним потребам основних стейкхолдерів в процесі стратегічного управління ЗЕД.

Таблиця 1

Застосування принципів сталого розвитку та інтегрованої звітності в обліку ЗЕД

Принцип	Застосування в обліку ЗЕД	Прикладна реалізація
Принципи інтегрованої звітності		
Стратегічний фокус та орієнтація на майбутнє	Відображення стратегічних цілей міжнародної діяльності	Включення інформації про розвиток нових експортних ринків та довгострокові контракти
Зв'язність інформації	Інтеграція даних про міжнародні операції з іншими аспектами діяльності	Відображення впливу імпорту сировини на якість експортної продукції
Відносини із зацікавленими сторонами	Врахування інтересів різних груп стейкхолдерів	Розкриття інформації про дотримання етичних стандартів при роботі з іноземними партнерами
Суттєвість	Фокус на ключових аспектах ЗЕД, що впливають на створення вартості	Виділення найбільш значущих експортних напрямків та їх внеску у загальний прибуток
Лаконічність	Чітке та стисле представлення інформації про ЗЕД	Використання графічних елементів для візуалізації географічної структури експорту/імпорту



Надійність та повнота	Забезпечення достовірності та повноти інформації про міжнародні операції	Розкриття як позитивних, так і негативних аспектів співпраці з іноземними партнерами
Узгодженість та порівнянність	Забезпечення можливості порівняння показників ЗЕД	Стандартизація показників ефективності експортних операцій для порівняння з конкурентами
Принципи сталого розвитку		
Прозорість	Забезпечення відкритості облікової інформації щодо ЗЕД для всіх зацікавлених сторін	Розкриття даних про країни постачання/збуту, митні платежі, валютні ризики в інтегрованій звітності
Підзвітність	Відображення у звітності реальних наслідків ЗЕД для фінансового стану, соціального і екологічного середовища	Складання нефінансових звітів щодо впливу ЗЕД на довкілля, соціальну сферу, дотримання етичних норм
Інтегрованість	Поєднання фінансової, управлінської та нефінансової інформації в єдиному звітному просторі	Формування електронної інтегрованої звітності, яка включає блоки з ESG-показниками у розрізі ЗЕД
Доступність і зрозумілість	Надання користувачам релевантної інформації у зручній формі (мовою, валютою, форматами)	Переклад звітів на мови міжнародних партнерів, подання у форматі XBRL з візуалізацією на інтерактивних платформах
Достовірність і повнота	Відображення повного обсягу ЗЕД-операцій із вказанням умов постачання, логістики, валютних курсів	Включення у звітність детальної інформації про Інкотермс-умови контрактів, строки платежів, курсові різниці
Орієнтація на довгострокову цінність	Формування звітності з урахуванням стратегічних цілей підприємства в сфері ЗЕД	Інформація про довгострокові контракти, розвиток нових ринків, сталі партнерські відносини
Врахування ризиків та можливостей	Відображення у звітності факторів, що можуть впливати на сталість ЗЕД	Аналіз валютного ризику, політичних та логістичних загроз, оцінка ESG-рейтингів країн-контрагентів
Участь зацікавлених сторін	Урахування інформаційних запитів партнерів, інвесторів, державних органів у обліковій політиці	Проведення опитувань стейкхолдерів для визначення пріоритетних блоків у інтегрованій ЗЕД-звітності

Джерело: власна розробка авторів

За таких підходів облік ЗЕД трансформується із суто реєстраційно-контрольної функції в стратегічний елемент інформаційної системи



підприємства, що має забезпечити прозорість, підзвітність і підвищення довіри зацікавлених сторін у глобальному середовищі.

Метою бухгалтерського обліку операцій у сфері ЗЕД визначено забезпечення цілісного, достовірного й своєчасного інформаційного супроводу управлінських рішень у сфері міжнародної взаємодії підприємства, що інтегрує не лише фінансові аспекти, а й економічні, екологічні та соціальні впливи відповідно до принципів сталого розвитку та інтегрованої звітності.

Враховуючи сучасні виклики та тренди, ключовими завданнями обліку ЗЕД стає:

- здійснення безперервного, суцільного, взаємопов'язаного та документального спостереження за економічними процесами і операціями у сфері ЗЕД, що забезпечує точність і повноту інформації про господарські засоби, кошти та джерела їх утворення;

- забезпечення своєчасною і достовірною інформацією про товарорух, доходи, витрати, фінансові результати, курсові різниці, стан розрахунків із іноземними контрагентами, а також обов'язкові платежі і відрахування за операціями ЗЕД, що є підґрунтям для формування управлінських рішень;

- формування інформаційної бази для управління ЗЕД підприємства, яка охоплює планування, організацію, аналіз, стимулювання, регулювання та контроль міжнародних операцій;

- складання фінансової та нефінансової звітності, орієнтованої на потреби зовнішніх користувачів, що відповідає вимогам інтегрованої звітності, і своєчасне надання релевантної інформації зацікавленим сторонам;

- забезпечення контролю за збереженням товарно-матеріальних цінностей і валютних засобів, з урахуванням вимог валютного та митного законодавства, що гарантує фінансову безпеку підприємства;

- інтеграція облікової інформації у систему інтегрованої звітності підприємства, що дає змогу відображати комплексний вплив ЗЕД на економічну, екологічну та соціальну стійкість бізнес-моделі;



– інформаційне забезпечення управління ризиками ЗЕД (валютними, політичними, логістичними, регуляторними) та сприяння адаптації підприємства до глобальних викликів і стратегічному розвитку в контексті цілей сталого розвитку.

Об'єктами бухгалтерського обліку ЗЕД є результати господарських операцій, що зумовлюють зміни у складі активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів, витрат і фінансових результатів підприємства, а також наслідки впливу ризиків ЗЕД у розрізі видів діяльності підприємства (табл. 2).

Таблиця 2

Структуризація об'єктів бухгалтерського обліку ЗЕД у розрізі видів діяльності, господарських операцій та джерел інформації

Діяльність	Господарські операції	Об'єкти обліку	Джерела інформації	Ризики
Операційна	– експорт та імпорт товарів, сировини, матеріалів, комплектуючих; – надання транспортно-експедиційних, страхових та інших послуг нерезидентам; – виконання робіт і послуг за міжнародними контрактами; – бартерні операції; – лізинг обладнання (операційний, короткостроковий); – виконання ліцензійних угод (поточне використання прав); – сплата митних та податкових платежів.	Доходи, витрати, дебіторська та кредиторська заборгованість, запаси, грошові кошти, податкові зобов'язання	Зовнішньоекономічні контракти, митні декларації, товарно-транспортні накладні, акти виконаних робіт, податкові накладні	Валютний, митний, логістичний, контрактний
Фінансова	– отримання та погашення кредитів і позик від іноземних банків у валюті; – розміщення валютних депозитів; – розміщення цінних паперів на міжнародних фінансових ринках, включно з випуском єврооблігацій; – залучення іноземних інвестицій;	Кредити, позики, фінансові інвестиції, зобов'язання, витрати на обслуговування боргу, валютні кошти	Кредитні договори, договори позики, валютні контракти, біржові котирування, банківські виписки	Валютний, відсотковий, кредитний, ліквідності



	<ul style="list-style-type: none">– надання та отримання фінансової допомоги від нерезидентів;– валютні операції і хеджування валютних ризиків;– виплата дивідендів іноземним інвесторам.			
Інвестиційна	<ul style="list-style-type: none">– придбання акцій, корпоративних прав іноземних компаній;– створення спільних підприємств за кордоном;– купівля/продаж нерухомості за кордоном;– придбання обладнання, технологій;– інвестиції у нематеріальні активи (патенти, торгові марки);– інвестування в іноземні цінні папери.	Основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, корпоративні права	Інвестиційні договори, акти приймання-передачі майна, патентні свідоцтва, реєстраційні документи на корпоративні права, фінансова та управлінська звітність, біржова інформація	Політичний, правовий, ринковий, репутаційний

Джерело: власна розробка авторів

Наведена систематизація об'єктів бухгалтерського обліку ЗЕД враховує специфіку міжнародних комерційних відносин та ґрунтується на поділі господарських операцій за видами діяльності відповідно до МСБО. Крім того вона дає змогу визначити релевантні джерела інформації, необхідні для формування інтегрованої звітності, а також ідентифікувати ризики, притаманні ЗЕД. Такий підхід враховує не лише традиційні фінансові показники, але й нефінансові індикатори, які відображають вплив операцій на екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства. В цілому це забезпечує комплексне відображення результатів ЗЕД, підвищує прозорість облікової інформації та розширює можливості для прийняття стратегічно обґрунтованих управлінських рішень.

Ґрунтуючись на викладеному, розроблено інформаційну модель облікового забезпечення ЗЕД, узгоджену з принципами інтегрованої звітності та



сталого розвитку з фокусом на релевантність показників для стейкхолдерів (рис. 3).

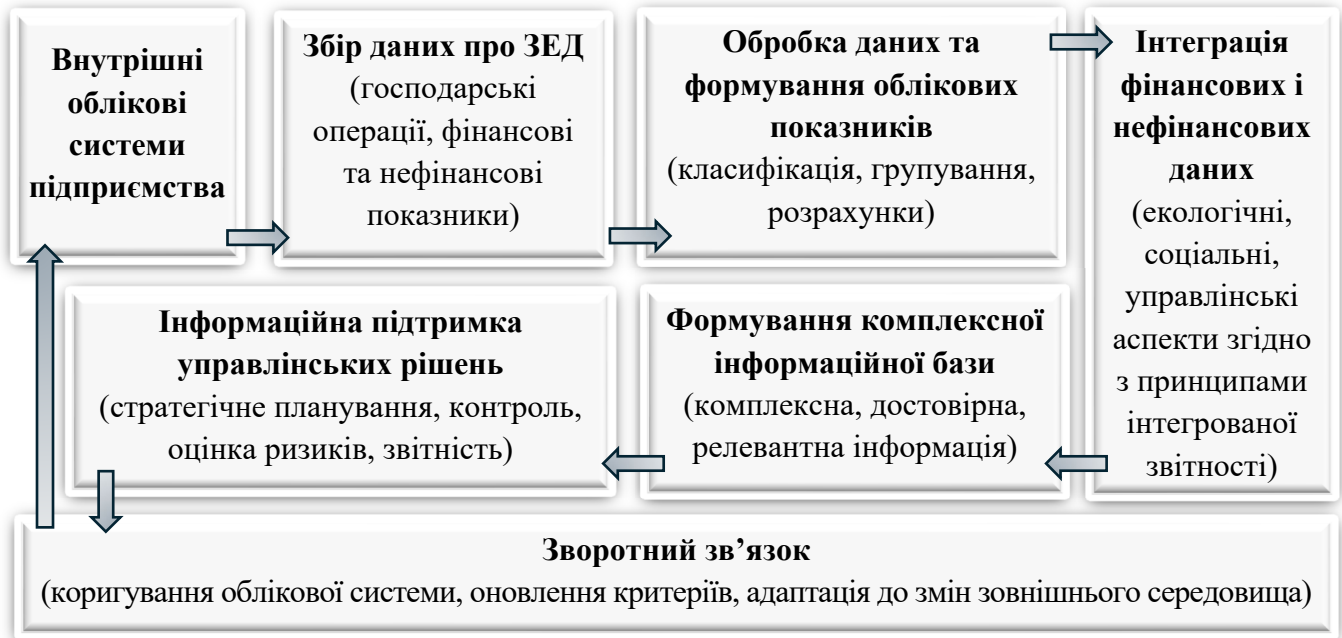


Рис. 3. Інформаційна модель облікового забезпечення управління ЗЕД
Джерело: власна розробка авторів

Вагомою складовою цієї моделі є система релевантних фінансових та нефінансових показників для оцінювання результативності ЗЕД (табл. 3), що відображають комплексний стан і продуктивність діяльності.

Таблиця 3

Система релевантних показників для оцінки результативності ЗЕД

Група, підгрупа, назва показника	Використання в управлінні ЗЕД
1. Фінансові показники – відображають економічну ефективність і прибутковість ЗЕД.	
1.1. Прибутковість і рентабельність	Визначають економічну вигоду та ефективність використання ресурсів у міжнародних операціях
– рентабельність експорту за валовим та чистим прибутком; – рентабельність імпорту (економія від імпортних операцій); – маржинальний прибуток від ЗЕД	
1.2. Ліквідність та платоспроможність	Дають змогу оцінити здатність підприємства виконувати зобов'язання перед закордонними контрагентами
– коефіцієнт поточної ліквідності у розрізі ЗЕД; – Покриття валютних зобов'язань валютними активами; – Коефіцієнт автономії	



1.3. Оборотність і використання капіталу – Оборотність дебіторської заборгованості у ЗЕД; – Оборотність товарних запасів, призначених для експорту/імпорту; – Період обігу коштів у міжнародних операціях	Дозволяють контролювати швидкість обігу капіталу та ефективність використання ресурсів
1.4. Валютна ефективність – Частка валютних надходжень у загальному доході; – Вплив курсових різниць на фінансовий результат; – Ефективність хеджування валютних ризиків	Дають змогу оцінити вплив валютних коливань та ефективність валютної політики
Нефінансові показники – характеризують операційну якість, ринкові позиції, ризики та сталість розвитку	
2.1. Операційна ефективність – Середній час виконання міжнародних контрактів; – Частка вчасно виконаних поставок; – Коефіцієнт логістичних витрат до обсягу продажів	Характеризують ефективність організації зовнішньоекономічних процесів
2.2. Партнерська стабільність – Частка довгострокових міжнародних контрактів; – Рівень повторних замовлень від закордонних клієнтів; – Кількість стратегічних партнерів	Оцінюють сталість та надійність зовнішньоекономічних зв'язків
2.3. Якість продукції та відповідність стандартам – Частка сертифікованої продукції (ISO, HACCP, CE тощо); – Кількість претензій/повернень; – Рівень задоволеності закордонних клієнтів	Відображають конкурентоспроможність та відповідність міжнародним вимогам
2.4. Соціально-економічний вплив – Кількість створених робочих місць завдяки ЗЕД; – Рівень участі у програмах локалізації виробництва; – Податкові надходження від ЗЕД	Показують внесок у розвиток економіки та громади
2.5. Екологічна відповідальність (ESG) – Викиди CO ₂ при міжнародних перевезеннях; – Частка екологічно сертифікованої продукції; – використання відновлюваних ресурсів у виробництві для експорту	Характеризують екологічний вплив і відповідальність компанії на глобальному ринку

Джерело: власна розробка авторів

Запропонована система показників поєднує традиційні фінансові метрики, що відповідають вимогам МСБО та управлінського обліку, з нефінансовими індикаторами, які відображають концепцію інтегрованої звітності та є ключовими для сталого розвитку підприємства. Така синергія забезпечує комплексний і збалансований підхід до оцінки результативності ЗЕД підприємств, сприяє прозорості, взаємозв'язку та узгодженості інформації, що, в свою чергу, дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення.



Запропонована система дає змогу інтегрувати дані в єдину інформаційну модель облікового забезпечення ЗЕД, що підвищує відкритість і стратегічну релевантність інформації для зацікавлених сторін.

Отже, облікове забезпечення управління ЗЕД виступає не лише інструментом фіксації фактів господарських операцій, а й важливим механізмом формування стратегічної інформації, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств на міжнародному рівні та реалізації принципів сталого розвитку.

Висновки. В умовах зростаючих вимог стейкхолдерів щодо прозорості та відповідальності ведення бізнесу в сфері ЗЕД критичне значення для ефективних управлінських впливів має модернізація облікової системи через інтеграцію принципів інтегрованої звітності та сталого розвитку. За такого підходу облікове забезпечення ЗЕД перетворюється на стратегічний інструмент, що забезпечує прозорість, підзвітність та підвищення довіри в глобальному середовищі.

Результати дослідження включають:

– розробку інформаційної моделі облікового забезпечення ЗЕД, яка ґрунтується на визначених концептуальних підходах і принципах та через єдність підсистем обліку забезпечує повноту, прозорість та стратегічну релевантність інформації для прийняття управлінських рішень;

– систематизацію об'єктів бухгалтерського обліку ЗЕД, що враховує специфіку міжнародних комерційних відносин та розподіляє господарські операції за видами діяльності, дозволяє визначити релевантні джерела інформації та ідентифікувати ризики ЗЕД;

– формування системи релевантних фінансових і нефінансових показників для оцінки результативності ЗЕД, що поєднує традиційні фінансові метрики з нефінансовими індикаторами, що відповідають концепції інтегрованої звітності та сталого розвитку.

Реалізація внесених пропозицій дозволить підприємствам формувати цілісну, достовірну та своєчасну інформацію, яка відображає комплексні



взаємозв'язки між ресурсами, бізнес-процесами та результатами ЗЕД на міжнародному рівні. Це посилить інформаційну підтримку прийняття обґрунтованих управлінських рішень та контроль за їх виконанням. Перспективи подальших наукових досліджень полягають в обґрунтуванні методичних положень обліку ЗЕД в умовах інтегрованої звітності та сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Писаревська Г. Інформаційне забезпечення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. Економіка та суспільство. 2023. № 51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-31>

2. Гуцаленко Л. В., Марчук У. О. Облік операцій ЗЕД – активізація управління стратегічним розвитком України. Ефективна економіка. 2018. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6386>

3. Лагутін С. С. Стан зовнішньоекономічної діяльності в Україні: обліковий аспект. Підприємництво і торгівля. 2024. № 42. С. 46-54. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-42-07>

4. Кінзерська Н.В. Складові зовнішньоекономічної діяльності як об'єкти бухгалтерського обліку в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 15-16. С. 100–105. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.15-16.100>

5. Коваль Л.В. Формування системи обліку окремих видів діяльності на рівні підприємства. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2020. № 4. С. 175–185. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2020-4-12>

6. Воскресенська Т., Вінярський В. Формування обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств в розрізі її видів. Економіка та суспільство. 2024. № 59. DOI: [10.32782/2524-0072/2024-59-164](https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-164)

7. Болдовська К. Особливості та складові облікового забезпечення міжнародних операцій суб'єктів господарювання. Економіка та суспільство. 2022. № 35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-33>



8. Куценко Т.М., Альошин С.Ю., Заїка О.В. Інформаційне забезпечення та облік в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю в умовах цифровізації. Підприємництво і торгівля. 2023. № 39. С. 96–102. DOI: 10.32782/2522-1256-2023-39-11
9. Крачок Л., Мельник В., Панчук М. Роль інформаційно-облікового забезпечення управління діяльністю підприємств в умовах сталого розвитку. Економіка та суспільство, 2024 (60). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-62>
10. Zadorozhnyi Z.-M., Liuba O., Ometsinska I., Shesterniak M. Integrated reporting in the management of foreign economic activities of enterprises. Financial and credit activity problems of theory and practice, 2023т. 4(51), с. 91–102. DOI: 10.55643/fcaptp.4.51.2023.4095
11. Король С. Інтегроване мислення в бізнесі: умови та переваги впровадження (контекст інтегрованої звітності). Фінансова та кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2024. Т. 2 (55). DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.55.2024.4333>
12. Біла Ю.А. Науково-методологічні аспекти формування новітньої парадигми обліку у контексті впровадження інтегрованої звітності. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Вип. 1(63). С. 252-258. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).252-258](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).252-258)
13. Anderson K. The International Integrated Reporting Council (IIRC). Greenly - Greenly. 2024. URL: <https://greenly.earth/en-us/blog/company-guide/the-international-integrated-reporting-council-iirc>
14. Smith C. Integrated Reporting: Building a Holistic Picture of Organizational Value Creation. IRIS CARBON. 2023. URL: <https://iriscarbon.com/integrated-reporting-building-a-holistic-picture-of-organizational-value-creation>
15. Проданчук М., Шевчук Н., Годнюк І. Принципи формування інтегрованої звітності аграрних підприємств. Вісник економіки. 2024. № 1. С. 111–128. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2024.01.111>